

Боберська К.Г.,

старший викладач кафедри правознавства

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Свобода підприємництва у конституційних актах Французької республіки

Свобода підприємництва відіграє основоположну роль в економічному становленні і закріпленні країн Західної Європи на міжнародному ринку, де права і свободи людини і громадянина є головними елементами правового статусу особи. Актуальною є потреба у зверненні та вивченні іноземного досвіду правового регулювання відносин підприємництва на конституційному рівні у провідних західноєвропейських державах, однією з яких виступає Французька республіка.

Конституційний досвід цієї країни здійснював і здійснює істотний вплив на конституційний розвиток багатьох країн світу. Відома Декларація прав і свобод громадянина 1789 р. не тільки поклала початок конституційної історії Французької республіки, але і багато в чому визначила розвиток і сучасний стан інституту прав людини у світі [4, с. 658].

Передусім, слід зазначити, що у конституційному вимірі поряд з чинною Конституцією Французької республіки діють Декларація прав людини і громадянина 1789 р. і преамбула Конституції 1946 р.

У 1970 р. ці два історичних документи були визнані Конституційною радою невід'ємними частинами діючого Основного закону [1, с. 210].

Маємо констатувати, що у самому тексті Конституції 1958 р. зафіксовані лише рівність перед законом, свобода утворення політичних партій та свобода особистості. Таким чином, більшість прав і свобод опинилися за межами власне конституційного тексту, а інститут основоположних прав і свобод тут окреслений лише шляхом відсилки до преамбули Конституції 1946 р. [4, с. 658; 9, с. 179].

Як зазначає російський дослідник Б.А. Страшун «свобода підприємництва в сучасних конституціях, які гарантують право приватної власності, часто окремо не проголошується, але виводиться з вказаного права, будучи суттєвим його проявом» [8, с. 207]. Для підтвердження даної тези слід звернутися до положень преамбули Конституції 1946 р., в якій зазначається, що « будь-яке майно, будь-яке підприємство, експлуатація якого має або набуває національного громадського значення або характер фактичної монополії, має стати власністю суспільства» [4, с. 683; 3, с.14]. Тож свобода підприємництва та випадки її обмеження пов'язані з правом власності або витікають з тих самих положень нормативних документів.

Не дивлячись на глибоку історичну традицію економічного розвитку, свобода підприємництва не була закріплена у жодному конституційному акті. Ситуація змінилася лише з утворенням у 1958 р. Конституційної ради Французької республіки.

Конституційна рада – це орган конституційного контролю, який слідкує за дотриманням Конституції Французької республіки. Усі закони до промуніципалізації їх президентом і регламенти палат до їх прийняття повинні надходити на розгляд Конституційної ради, яка дає висновок про те, чи відповідають вони Конституції. Якщо Конституційна рада вирішить, що той або інший акт суперечить Конституції, вона має право його скасувати [2, с. 361].

Першим кроком до закріплення свободи підприємництва стало рішення Конституційної ради Французької республіки від 16 липня 1971 р. № 71-44 DC – «Закон, що доповнює положення статей 5 і 7 Закону від 1 липня 1901, які стосуються договору про асоціації», який рекомендував у преамбулі зберегти свободу асоціацій, оскільки вона є основоположним принципом [5]. У рішенні Конституційної ради Французької республіки від 25 липня 1984 р. № 84-186 DC – «Закон про внесення змін до закону від 29 липня 1982 р. про аудіовізуальну комунікацію, про деякі умови аудіовізуальних послуг зв'язку за умови отримання дозволу» асоціаціям надається можливість займатися діяльністю, яка має за основу отримання прибутку, але тільки для досягнення

декларованих цілей, а не для розподілу між своїми учасниками[7]. Вирішальний вплив на закріплення свободи підприємництва мало рішення Конституційної ради Французької республіки від 16 січня 1982 р. № 81-134 DC – «Закон про націоналізацію», яке підтвердило положення ст.2 Декларації прав людини і громадянина 1789 р. і проголосило невід’ємними правами свободу, власність, безпеку і супротив пригнобленню. Одночасно було розтлумачено свободу підприємництва через загальне значення поняття «свобода» – це «можливість робити все, що не шкодить іншим» та зазначено, що: «...принципу свободи буде нанесена шкода, якщо безпідставно та із незаконним наміром буде обмежуватися свобода підприємництва» [6].

Отже, не зважаючи на величезний конституційний досвід, свобода підприємництва не була включена до переліку прав і свобод людини і громадянина у нині діючих конституційних актах Французької республіки (Конституцію Французької республіки 1958 р., Декларацію прав людини і громадянина 1789 р., преамбулу Конституції 1946 р.). Натомість сам термін «свобода підприємництва» знайшов відображення значно пізніше у рішеннях Конституційної ради 1971 р., 1982 р., 1984 р., пов’язуючись з правом на асоціацію та питанням націоналізації. Саме тому дана свобода у законодавчих актах тісно співіснує та визнається похідним від права власності, з яким невідривно пов’язана.

Список використаної літератури:

1. Афанасьєва О. В. Конституционное право зарубежных стран / Афанасьєва О. В., Колесников Е. В., Комкова Г. Н. – М. : Юрайт, 2010. – 404 с.
2. Бесчастний В. М. Конституційне (державне) право зарубіжних країн / Бесчастний В. М. – К. : Знання, 2007. – 468 с.
3. Ковачев Д. А. Конституционное право государств Европы / Ковачев Д.А. – М. : Волтерс Клувер, 2005. – 310 с.
4. Окуньков Л. А. Конституции государств Европейского Союза / Окуньков Л. А. – М.: Инфра-М, 1997. – 804 с.

5. Рішення Конституційної ради Французької республіки від 16 липня 1971 р. «Закон, що доповнює положення статей 5 і 7 Закону від 1 липня 1901, які стосуються договору про асоціації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/1971/71-44-dc/decision-n-71-44-dc-du-16-juillet-1971.7217.html. – Назва з екрану.

6. Рішення Конституційної ради Французької республіки від 16 січня 1982 р. «Закон про націоналізацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/1982/81-132-dc/decision-n-81-132-dc-du-16-janvier-1982.7986.html. – Назва з екрану.

7. Рішення Конституційної ради Французької республіки від 25 липня 1984 р. «Закон про внесення змін до закону від 29 липня 1982 р. про аудіовізуальну комунікацію, про деякі умови аудіовізуальних послуг зв'язку за умови отримання дозволу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/1984/84-176-dc/decision-n-84-176-dc-du-25-juillet-1984.8127.html>. – Назва з екрану.

8. Страшун Б. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / Страшун Б. А. – М. : Норма, 2010. – 895 с.

9. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс / Шаповал В. М. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 462 с.